הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ' אלול תשפ"א

גליון מספר 227

פרשת כי תבוא

דרך חיים

במצות ביכורים מדגישה התורה את שייכות הפירות לאדמה. רק בעל הקרקע הוא שמביא את הביכורים. אדם שהיה לו עץ פרי ויבש האילן המשקהו או נקצץ האילן מביא את הפירות אך אינו קורא מקרא ביכורים. ונלמד כל זה מהאמור "הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה'" (דברים כו י), וכיוון שלאדם אין אדמה אין הוא יכול לומר "האדמה אשר נתת לי ה'". את הביכורים מביאים דווקא משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל - מה ששב ומבליט לנו את הקשר לאדמה, לארץ.

המשנה האחרונה במסכת חלה (ד יא) אומרת שיוסף הכהן הביא שמן ויין כביכורים ולא קיבלו ממנו. לכאורה עיקר מעלת הזיתים והענבים בשמן והיין, ומדוע לא קיבלו ממנו? אלא ששב אותו הטעם שהזכרנו, שכיוון שהזיתים והענבים עברו תהליך בידי אדם על מנת להפיק מהם שמן ויין - הדבר גרם להם להתרחק מהאדמה.

הרמב"ם (ביכורים ב יט) פוסק שקדושת הביכורים חלה על הפירות בעודם על העץ, ואף שעוד לא הבשילו, כלשונו: "כיצד מפרישין הבכורים? יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול ענבים שבכרו, רמון שבכר- קושרן בגמי ואומר 'הרי אלו בכורים' והם נעשים בכורים במחובר משקרא להן שם, ואף על פי שעדיין לא בשלו כל צרכן. ומשיגמרו ויתלשם מן הקרקע אינו צריך לחזור ולקרות להם שם. לא הפרישן במחובר ולא קרא להם שם ותלשם הרי זה מפרישם אחר שנתלשו". ומדיוק לשונו שוב ניכרת מעלת הקרקע - "יורד אדם לתוך שדהו".

לאחר שאדם מביא את הפירות לבית המקדש הוא קורא במקרא ביכורים מ"ארמי אובד אבי" והלאה, כאמור בפרשה. ויש להבין מדוע לא נתחיל מאברהם אבינו, כפי שאנו מתחילים בהגדה של פסח.

כדי להבין את הענין הזה עלינו לעיין בגמרא (סנהדרין קב:). הגמרא מספרת כי רב אשי לימד את תלמידיו ואמר כי למחרת יעסקו בדמותו של מנשה 'חברנו'. בחלום הלילה מנשה מתגלה לרב אשי ומוכיחו על שקרא לו חברו, ומראה לו את מעלתו עליו במה שמנשה ידע מאיזה צד בוצעים את הפת לעומת רב אשי. ואמר לו כי אל לו לזלזל בכבודו, ומה שחטא בעבודה זרה היה רב אשי חוטא ביתר שאת ומרים את גלימתו לרוץ לעבוד עבודה זרה במהרה.

המהר"ל מפראג בספרו נצח ישראל (פרק ג) מבאר

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

הרב יחזקאל בן יוסף ונדרה

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

כי שאלת בציעת הלחם ממקום שמתחיל להיאפות מלמדנו על ההכרה של מנשה כי לעולם יש ראשית ושורש אחד - ה' יתברך. כלומר, לא זו הייתה הסיבה של חטאו בעבודה זרה, שאדרבה ידע שיש לעולם ראשית אחת מאת ה' יתברך, וכל חטאו היה משום תאוות יצר עבודה זרה הקיימת באדם. אדם שאינו מכיר את הראשית, משום שהוא מביט בעולם הטבע הגלוי עלול לכפור בשורש וראשית המציאות, כי אין הוא רואה בגלוי את "נסיך שבכל יום עמנו". הטבע מסתיר את יד ה', ועלינו - בני ישראל - להתעלות מעל האשליה הנקרא טבע. זוהי מטרת התורה ומצוותיה ש"רוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים" (רמב"ם תמורה ד יג) להכרה כי יש בורא ומנהיג לבריאה כולה.

מצות הביכורים באופן מיוחד מעוררת אותנו להכרה כי השפע הטבעי אותו אנו מקבלים כמובן מאליו בא מהטבת ה' אלינו. אנו צריכים לראות את תופעת הטבע כמכוחו של הקב"ה, שכן שום דבר טבעי לא קורה מאליו. לכן אנו מברכים על הלחם במקום האפוי ביותר שהוא מבטא את השלב האחרון בפעולת האדם, שלא לטעות שפעולתנו מכוחנו בלבד. וכהשלמה לכך באה מצות ביכורים שהיא הכרת הטובה האלהית לא על פעולת האדם אלא על תחילת הפעולה האלהית בטבע - קשר הפרי עם האדמה. כך אנו זוכים לראות את הנהגת ה' במציאות מתחילה ועד סוף.

לכן מדלגים אנו במקרא ביכורים ללבן הארמי שניסה לעקור את האמונה מיעקב אבינו. זו הכוונה שרצה לבן לעקור את הכל, כי "המחטיא את האדם יותר מן ההורגו" (במדבר רבה כא ד). אנו מלאי אמונה שאין הטבע עומד מצד עצמו - אלא כל כוחו מתחילתו ועד סופו, מהכוח הטבעי ועד מעשה האדם, כולו מכח פעולתו של מקום.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

בית הקפה 'ניצן' ברחוב בן-יהודה בירושלים, בבעלותו של אברהם שקדי, היה אחד ממרכזי יוצאי מלחמת השחרור-יוצרים, סופרים, אנשי רוח וסטודנטים.

מספר דב גניחובסקי: כיתר הסטודנטים אף אני הייתי יושב בבית קפה זה. את חובותינו היה מר שקדי רושם על גבי הקיר, ואחת לכמה חודשים היה אומר לנו 'פרעו את חובותיכם כי עומד אני לסייד את הקירות'.

באחת הפעמים ראיתי את ר' אריה עולה במעלה הרחוב. עזבתי את חבריי שהיו עימי בבית הקפה ומיהרתי אחריו. "מהיכן אתה בא?" שאלני הרב. "מבית הקפה של אברהם שקדי" השבתי. "הא, הלה יהודי יקר וצדיק" אמר הרב. ואני תמהתי "צדיק?! על מה ולמה?", והרב חייך ולא השיבני.

שבתי לאחוריי, ניגשתי למר שקדי ושאלתיו "מה לך ולר' אריה?". "אין לי דבר מיוחד עימו", השיב מר שקדי, "כל שאני יודע הוא כי אם בא אליי אדם ואומר 'ר' אריה ביקש שתאכילני' הריני מאכילו, משקנו ופוטרו לשלום מבלי שיהא עליו לשלם...".

(צדיק יסוד עולם עמוד 127)

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מה שאמרנו ששלושה או עשרה שאכלו יחד מתחייבים בזימון (כל מספר והזימון הראוי לו) הוא דווקא כשאכלו יחד, הוה אומר שהחלו או סיימו את הסעודה ביחד. אמנם אם אחד המשתתפים בסעודה התיישב לאכול אף שהצטרפו עימו שניים אחרים במהלך סעודתו, ואחד מהסועדים ייצא באמצע הסעודה - אינם מתחייבים בזימון. אך כל האמור הוא מצד חובת הזימון, אך בודאי שאם הצטרפו עימו שניים ואחד מהסועדים יילך באמצע הסעודה רשאים לזמן יחדיו אם רוצים, וכן הוא בדין זימון בעשרה.

באם נתחייבו בזימון משום שהחלו את הסעודה יחדיו, והלך אחד מן הסועדים לדרכו לאחר שבירך בלא זימון, עליהם לחפש אדם שלישי שיאכל עמהם דבר מה המצרפו לזימון ויזמנו יחד עימו, משום שכבר נחייבו בחובת הזימון. ולכן ראוי להיזהר שאם אחד מן הסועדים יוצא באמצע הסעודה - יקדים ויזמן עימם ורק לאחר מכן ייצא. אך כאמור גם אם לא התחייבו בזימון רשאים, וראוי להם, למצוא אדם שלישי שיצטרף עימם לאכילה המצרפת אותו לזימון. אך לשם כך אין צריכים לקרוא במיוחד למישהו מחוץ לבית, אלא דווקא אם המצטרף זמין לסועדים.

באם רואים שני הסועדים כי חברם השלישי החל בברכת המזון ויפסידו את הזימון - יכולים לזמן עימו במהלך ברכתו, מיד אחר ברכת 'הטוב והמטיב' (לאחר "לעולם אל יחסרנו"), ובזה יוצאים הם בברכת הזימון אך הוא אינו יוצא כיוון שאין זימון אלא טרם ברכת המזון ולא לאחריה. ובאם אדם שגה והחל בברכת המזון אך נשארו ג' סועדים אשר מזמנים לעצמם - אל לו להפסיק באמצע ברכת המזון על מנת להצטרף עמהם.

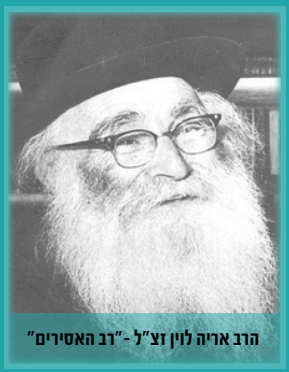
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | כיצד ינהג אדם לעניין התרת נדרים, כאשר עתיד הוא לשהות בבידוד עקב מחלת קורונה?

תשובה | לכתחילה ודאי שעל אדם להתיר נדריו בפני שלושה בדווקא. אמנם במצב כזה שבו אדם אינו יכול לצאת מביתו ולהתיר נדריו - נקל לו להתיר דרך הטלפון, כאשר בצד השני של הקו יושבים שלושה יחדיו ומתירים לו את נדריו. ויש לדעת שזוהי קולא מיוחדת, ואינה אלא בדיעבד בלבד. אך מה שאנשים מתירים נדריהם בהודעות או דרך אתרי אינטרנט שונים - אין בזה תועלת ועליהם לשוב ולהתיר נדריהם בפני שלושה.

נעיר אגב הדברים שאשתו של אדם יוצאת ידי חובת התרת נדרים בשליחות בעלה. אך על בעלה להתיר נדריו בלשון רבים או בלשון יחיד ולחתום במילים "וכן לאשתי". והמתירים ישיבו לו בלשון רבים, "הכל מותרים לכם וכו'". וכל דין זה של שליחות הוא דווקא בבעל ואשה, אך אין אדם אחר יכול להתיר נדרים שאינם שלו, ולכן אין מועיל שאדם מבודד בביתו יבקש מאדם אחר שיהיה שליח להרת נדריו, אלא דווקא באיש ואשה נשואים כפסק מרן (יו"ד רנד).

באם לא התיר הבעל לאשתו יכולה האשה לצאת ידי התרת הנדרים בתפילת 'כל נדרי' ביום הכיפורים. באם מעוניינת היא לצאת ידי חובה באופן זה עליה לומר את לשון 'כל נדרי' בקול כך שתשמיע לאזניה, ובאמירה זו ג' פעמים מותרים נדריה.